

Høgskolen i Hedmark

ULV I SKANDINAVIA VINTEREN 2012-2013

- FORELØPIG STATUSRAPPORT

Bakgrunn

Ulv i Sverige og Norge tilhører en felles sør-skandinavisk bestand med utbredelse på begge sider av riksgrensen, men et stort flertall av ulvene har tilhold på svensk side. Kontinuerlig bestandsregistrering av ulv skjer i nært samarbeid på tvers av landegrensene. Årlig bestandstelling foregår primært vinterstid i perioden 1. oktober – 28. februar, men nye valpekull kan også bli dokumentert om sommeren. Disse årlige bestandstellingene er i hovedsak basert på springer på snø, kombinert med DNA-analyser og noe radiotelemetri. Metodene er beskrevet i offentlig publiserte årsrapporter, se f.eks. den siste: "Ulv i Skandinavia og Finland – Sluttrapport for bestandsovervåking av ulv vinteren 2011-2012" (Wabakken m.fl. 2012, Oppdragsrapport 5, Høgskolen i Hedmark), samt i Naturvårdsverkets föreskrifter om inventering av rovdjursforekomst (NFS 2007:10 og NFS 2012:12). Tidligere årsrapporter er tilgjengelige på hjemmesidene til følgende involverte parter: Viltskadecenter (<http://www.viltskadecenter.se>), Høgskolen i Hedmark (<http://www.hihm.no>), ROVDATA (<http://www.rovdata.no>), Naturvårdsverket (www.naturvardsverket.se) og SKANDULV - Det skandinaviske ulveforskningsprosjektet (<http://skandulv.nina.no>).

I Sverige er det de enkelte länsstyrelsene (fylkesmennene) som har ansvaret for registrering av ulv og andre store rovdyr i sitt län. Koordinering og kvalitetssikring av ulveregistreringene på nasjonalt nivå i Sverige blir gjort av Viltskadecenter på oppdrag for Naturvårdsverket. Etter avtale med Naturvårdsverket har DNA laboratoriet ved Grimsö forskningsstasjon ansvaret for genetiske analyser av DNA-prøver innsamlet i forbindelse med registreringsarbeidet.

I Norge blir bestandsovervåkingen av stasjonære ulver koordinert og kvalitetssikret av Høgskolen i Hedmark, Evenstad, mens ikke-stasjonære dyr registreres av Statens naturoppsyn (SNO). Genetiske analyser av norske DNA-prøver gjøres ved ROVDATA i Trondheim. Ulveregistreringene er en del av det nasjonale overvåkings-programmet for store rovdyr i Norge ved ROVDATA (v/NINA).

Rapportens innhold er å betrakte som foreløpig. Fortsatt gjenstår noe kvalitetssikring av vinterens innsamlede materiale før endelig sluttrapport er planlagt ferdig til 1. september i år.

Valpekull født i 2012

Totalt ble det dokumentert 38 ynglinger av ulv født i Skandinavia i 2012, hvorav tre i helnorske revir (Julussa, Slettås, Letjenna), fem i revir på tvers av riksgrensen (Rotna, Skugghöjden, Hørsjø, Djurskog, Dals Ed-Eidsberg), mens de resterende 30 valpekullene ble født i helsvenske revir (Tabell 1, Figur 1).

Stasjonære ulver

Familiegrupper

Vinteren 2012-2013 (oktober-februar) ble det totalt registrert 38 familiegrupper (flokker) av ulv i Sverige og Norge. Av disse hadde 30 flokker helsvensk tilhold (Tabell 1, Figur 2), fem familiegrupper hadde revir på tvers av riksgrensen (Rotna, Skugghöjden, Hørsjø, Djurskog, Dals Ed-Eidsberg), mens de siste tre hadde tilhold kun i Norge (Julussa, Slettås, Letjenna).

Sverige hadde med andre ord 10 ganger så mange ulvefamilier som Norge. I tillegg var fem slike flokker felles for begge land.

I tre helsvenske revir med påvist yngling i 2012 ble det ikke bekreftet noen familiegruppe påfølgende vinter. Dessuten var det ikke mulig å påvise yngling i tre av vinterens helsvenske familiegrupper. Familiegrupper kan også bestå av foreldredyr og ungdyr fra tidligere kull født før 2012 (Tabell 1).

Revirmarkerende ulvepar

I tillegg til familiegruppene ble det i Skandinavia registrert 26 revirmarkerende ulvepar i perioden oktober-februar 2012-2013 (Tabell 1, Figur 2). Av disse hadde 20 helsvensk tilhold, fire helnorsk tilhold og to par hadde revir på tvers av riksgrensen (Tabell 1, Figur 2). Mer detaljert informasjon om de enkelte revirene er gitt i Tabell 3.

Andre stasjonære ulver

I tillegg til familiegrupper og revirmarkerende par viser den foreløpige oversikten at det ble registrert 14 revir med andre stasjonære ulver i Skandinavia vinteren 2012-2013, hvorav 13 i Sverige og én i Norge (Tabell 3, Figur 3). Tre av de svenske forekomstene gjaldt revir der det ble påvist valper våren 2012, men hvor ingen familiegruppe kunne bekreftes påfølgende vinter (Tabell 3, Figur 1 & 3), men kun rester av en familiegruppe (1-2 valper). Ellers ble det i tre svenske revir påvist to ulver der sosial status forble uklar (Tabell 3) og enslige stasjonære ulver ble påvist i henholdsvis sju svenske revir og ett revir i Norge (Tabell 3). I den endelige rapporten til 1. september kan det forventes endelig avklaring på flere revir med enslige stasjonære ulver i Norge.

Tabell 1. Antall familiegrupper og revirmarkerende ulvepar med tilhold henholdsvis i Sverige, på tvers av riksgrensen, i Norge og totalt for Skandinavia vinteren 2012-2013 (oktober-februar). Antall bekreftede valpekull i 2012 er også vist.

Kategori av ulv	Sverige	Sverige/Norge	Norge	Skandinavia
Familiegrupper	30	5	3	38
Revirmarkerende par	20	2	4	26
Antall valpekull i 2012	30	5	3	38

Døde ulver

For vinterperioden 1. oktober 2012 – 30. april 2013 er det offisielt kjent 40 døde ulver i Skandinavia. Av disse døde 33 i Sverige og 7 i Norge. I Sverige er 22 av de døde ulvene avlivet i en av flere alternative former for lovlig jakt, sju er drept i trafikken og fire er drept av andre årsaker. De sju ulvene i Norge er avlivet ved lisensjakt (4) og skadefelling (3). Ulvene i revir nr 39, 47, 48 og 66 i Tabell 3 er fjernet ved skadefelling.

Finsk-russiske ulver

Vinteren 2012-2013 ble fire finsk-russiske ulver bekreftet i Sverige (ingen i Norge). To nye slike fra den finsk-russiske ulvestammen ble først oppdaget i Sverige nær riksgrensen mot Finland i Norrbottens län der de hadde etablert seg som et revirmarkerende par. Paret ble seinere bedøvet og flyttet sørover av Naturvårdsverket til grensen mellom Örebro og Västra Götalands län. Paret forble deretter stasjonært i dette området (Figur 2, Tabell 3; nr 45).

En innvandret finsk-russisk hannulv etablerte vinteren 2007-2008 revir i Gävleborgs län og ble deretter far til tre valpekull i det tidligere Galvenreviret (2008, 2009, 2010). Denne hannulven ble også far til et valpekull våren 2012, men nå i et annet revir litt lengre nord (Figur 1, Tabell 3; nr 9).

Den finsk-russiske ulvetispa som første gang ble påvist i Sverige vinteren 2010-2011 og som deretter ble flyttet av svenske forvaltningsmyndigheter gjentatte ganger ble også påvist vinteren 2012-2013. Hun hadde da etablert seg som stasjonær i et revirmarkerende par i grenseområdet mellom Västernorrlands, Västerbottens og Jämtlands län. Tispa har ikke ynglet og hun forventes heller ikke å yngle i 2013 (Figur 2, Tabell 3; nr 46).

Beregning av bestandsstørrelse

Resultatene fra vinterens registreringer av ulv kan brukes til grove estimater av vinterstammens bestandsstørrelse etter samme modell som tidligere års beregninger. Beregningene forutsetter at det er et samsvar mellom antall ynglinger og totalbestand (inkluderer både ulver på vandring og stasjonære dyr). Vinteren 2012-2013 ble det totalt i Sverige og Norge dokumentert 38 fødte valpekull. Med en omregningsfaktor på 10 og minimum – maximum på 9,2 – 10,7 i gjennomsnitt gir dette en beregnet totalbestand på 380 ulver i Skandinavia for vinteren 2012-2013. Tilsvarende minimum-maximumsverdier blir 350-407 dyr. Nasjonalt fordelt hadde omtrent 50 ulver tilhold i begge land, ca. 30 dyr hadde helnorsk tilhold og 270-330 ulver hadde tilhold kun i Sverige (Tabell 2).

Tabell 2. Beregnet totalbestand og omtrentlig nasjonal fordeling av antall ulver i Skandinavia vinteren 2012-2013. Antall ulver med tilhold i begge land på tvers av riksgrensen er også vist.

Bestandsberegning	Sverige	Sverige/Norge	Norge	Skandinavia
Beregnet antall ulver	276 - 321	46 - 54	28-32	350 – 407
Avrundet fordeling	270 - 330	50	30	350 - 410

Det bør presiseres at nåværende metode for bestandsberegning som gjennomføres på delbestandsnivå er svært omtrentlige. For eksempel er vinterens norske delbestand beregnet til 28-32 ulver (min-max) og avrundet til 30 dyr (Tabell 2). Bestandsovervåking ved sporing på snø kombinert med DNA-analyser og telling på individnivå som målsetting har derimot samme vinter påvist 42-46 ulver i Norge, uten at grense-ulver da er talt med (se månedsrapport pr. 15. april 2013 fra Høgskolen i Hedmark). I nasjonal bestandsregistrering er det alltid en viss risiko for geografisk feilklassifisering og dobbelttelling av enkelte individer som krysser riksgrensen og dermed berører begge land. Dette kan imidlertid ikke være hele forklaringen til nevnte forskjeller i henholdsvis beregnede og faktisk registrerte bestandstall for Norge nå i vinter.

Tabell 3. Stasjonær ulveforekomst i Skandinavia vinteren 2012 - 2013 (1. oktober-28. februar). Ulver som er kjent døde i løpet av vinteren er inkludert. Nummerering som i figurer.

Nr fig 2	Status vinter	Revir	Fylke/Län	Land	Yngling 2012	Antall ulver (okt-feb)
1	Familiegruppe	Julussa	Hedmark	No	Ja	9
2	Familiegruppe	Slettås	Hedmark	No	Ja	8-9
3	Familiegruppe	Letjenna	Hedmark	No	Ja	3
4	Familiegruppe	Rotna	Hedmark/Värmland	No/Sv	Ja	3
5	Familiegruppe	Skugghöjden	Värmland/Hedmark	Sv/No	Ja	minst 6
6	Familiegruppe	Hærsjø	Hedmark/Värmland	No/Sv	Ja	minst 4
7	Familiegruppe	Djurskog	Värmland/Hedmark	Sv/No	Ja	minst 10
8	Familiegruppe	DalsEd-Eidsberg	V. Götaland/Østfold	Sv/No	Ja	minst 3
9	Familiegruppe	Prästskogen	Gävleborg/Jämtland	Sv	Ja	minst 7
10	Familiegruppe	Tandsjön	Dalarna/Jämtland	Sv	Ja	minst 3
11	Familiegruppe	Fulufjället	Dalarna	Sv	Ja	minst 8
12	Familiegruppe	Siljansringen	Dalarna	Sv	Ja	minst 4
13	Familiegruppe	Göra	Dalarna	Sv	Ja	minst 5
14	Familiegruppe	Sjösveden	Gävleborg	Sv		minst 4
15	Familiegruppe	Dragen	Dalarna	Sv	Ja	minst 5
16	Familiegruppe	Björnås	Dalarna/Gävleborg	Sv	Ja	minst 4
17	Familiegruppe	Homna	Dalarna	Sv	Ja	minst 6
18	Familiegruppe	Korsån	Dalarna/Gävleborg	Sv	Ja	minst 6
19	Familiegruppe	Medskogen	Värmland	Sv	Ja	minst 3
20	Familiegruppe	Sången	Dalarna	Sv		minst 4
21	Familiegruppe	Trång	Värmland	Sv	Ja	minst 6
22	Familiegruppe	Fänstjärn	Värmland	Sv	Ja	minst 5
23	Familiegruppe	Tansen	Dalarna	Sv	Ja	minst 7
24	Familiegruppe	Acksjön	Värmland	Sv	Ja	minst 5
25	Familiegruppe	Kläggen	Värmland	Sv	Ja	minst 3
26	Familiegruppe	Norn	Västmanland/Dalarna	Sv	Ja	minst 6
27	Familiegruppe	Aamäkk	Värmland/Dalarna	Sv	Ja	minst 4
28	Familiegruppe	Jangen	Värmland	Sv	Ja	minst 8
29	Familiegruppe	Kloten	Örebro/Dalarna	Sv	Ja	minst 6
30	Familiegruppe	Sandsjön	Värmland	Sv	Ja	minst 5
31	Familiegruppe	Ullerud	Värmland	Sv	Ja	minst 3
32	Familiegruppe	Färna	Västmanland	Sv	Ja	minst 5
33	Familiegruppe	Brattfors	Värmland	Sv		minst 3
34	Familiegruppe	Hedbyn	Örebro/Västmanland	Sv	Ja	minst 4
35	Familiegruppe	Nora	Örebro	Sv	Ja	minst 7
36	Familiegruppe	Loka	Örebro/Värmland	Sv	Ja	minst 9
37	Familiegruppe	Glaskogen	Värmland	Sv	Ja	minst 4
38	Familiegruppe	Villingsberg	Örebro	Sv	Ja	minst 7
39	Revirmarkerende par	Fuggdalen	Hedmark	No		2
40	Revirmarkerende par	Kynna	Hedmark	No		2
41	Revirmarkerende par	Eidskog	Hedmark	No		2
42	Revirmarkerende par	Østmarka	Akershus/Oslo	No		2
43	Revirmarkerende par	Juvberget	Värmland/Hedmark	Sv/No		2
44	Revirmarkerende par	Gräsmark	Värmland/Hedmark	Sv/No		2
45	Revirmarkerende par	Aapua/Tiveden	Örebro/V. Göt./Norrb.	Sv		2
46	Revirmarkerende par	Junsele	V.norr./V.bott./Jämtl.	Sv		2
47	Revirmarkerende par	Fuan	Jämtland	Sv		2
48	Revirmarkerende par	Klaxåsen	Jämtland	Sv		2
49	Revirmarkerende par	Kukumäki	Gävleborg/Dalarna	Sv		2
50	Revirmarkerende par	Våmådalen	Dalarna	Sv		2
51	Revirmarkerende par	Värnäs	Värmland	Sv		2
52	Revirmarkerende par	Närsen	Dalarna	Sv		2
53	Revirmarkerende par	Lövsjön	Dalarna	Sv		2
54	Revirmarkerende par	Gåsborn 2	Örebro/Värmland	Sv		2
55	Revirmarkerende par	Nordmark	Värmland	Sv		2

Tabell 3 forts.

Nr fig 2	Status vinter	Revir	Fylke/Län	Land	Yngling 2012	Antall ulver (okt-feb)
56	Revirmarkerende par	Rombo	Örebro	Sv		2
57	Revirmarkerende par	Rackstad	Värmland	Sv		2
58	Revirmarkerende par	Kindla	Örebro	Sv		2
59	Revirmarkerende par	Riala	Stockholm	Sv		2
60	Revirmarkerende par	Kölsta	Västmanland	Sv		2
61	Revirmarkerende par	Forshaga	Värmland	Sv		2
62	Revirmarkerende par	Kungsskogen	Värmland	Sv		2
63	Revirmarkerende par	Vismen	Örebro/Värmland	Sv		2
64	Revirmarkerende par	Kroppefjäll	V. Götaland	Sv		2
65	Andre stasjonære	Marker-Rømskog	Østfold/Akershus	N		1
66	Andre stasjonære	Nästeln	Jämtland	Sv		1
67	Andre stasjonære	Naggen	Västernorrland	Sv		1
68	Andre stasjonære	Haverö	Västernorr./Jämtl./Gävleb.	Sv		1
69	Andre stasjonære	Uggsjön	Gävleborg	Sv		1
70	Andre stasjonære	Fenningsån	Dalarna	Sv	Ja	minst 2
71	Andre stasjonære	Hästberget	Värmland/Dalarna	Sv		2
72	Andre stasjonære	Långsjön	Dalarna	Sv	Ja	minst 1
73	Andre stasjonære	Gimmen	Dalarna	Sv		2
74	Andre stasjonære	Hasselfors	Örebro	Sv		2
75	Andre stasjonære	Kynnefjäll	V. Götaland	Sv	Ja	2
76	Andre stasjonære	Bredfjäll	V. Götaland	Sv		1
77	Andre stasjonære	Jönköping	Jönköping	Sv		1
78	Andre stasjonære	Kosta	Kronoberg	Sv		1

Bestandsutvikling og utbredelse

Den skandinaviske ulvestammen er fortsatt i vekst. Bestandens størrelse og fortsatte vekst skyldes i hovedsak veksten i svensk delbestand. Sammenlignet med forrige vintersesong (2011- 2012) har antall dokumenterte ynglinger økt markert (36 %), mens det ikke var mulig å påvise tilsvarende vekst i vinterens antall familiegrupper og revirmarkerende par (økt 5 %, Figur 4).

Den felles skandinaviske ulvestammens utbredelse er i hovedsak som tidligere år. Nye revir av stasjonære par som potensielt kan yngle etablerer seg fortsatt primært innenfor kjent hovedutbredelse. Utvandrende ulver som forlater sine oppvekstområder har betydelig vandringskapasitet og kan i praksis dukke opp hvor som helst i Skandinavia. Men nyetablering av stasjonære ulver utenfor hovedutbredelsen begrenses ved ulike former for lovlig felling i begge land. I Norge gjelder dette utenfor ulvesonen og i Sverige begrenses nyetablering innenfor tamreinområdet i nordre halvdel av landet.

Med vennlig hilsen

Petter Wabakken

Høgskolen i Hedmark, Evenstad
Institutt for skog- og utmarksfag
N-2480 Koppang
Norge
Tlf: (+47) 97044518
petter.wabakken@hihm.no

Erling Maartmann
Høgskolen i Hedmark, Evenstad
Institutt for skog- og utmarksfag
N-2480 Koppang
Norge
Telefon: (+47) 48112070
erling.maartmann@hihm.no

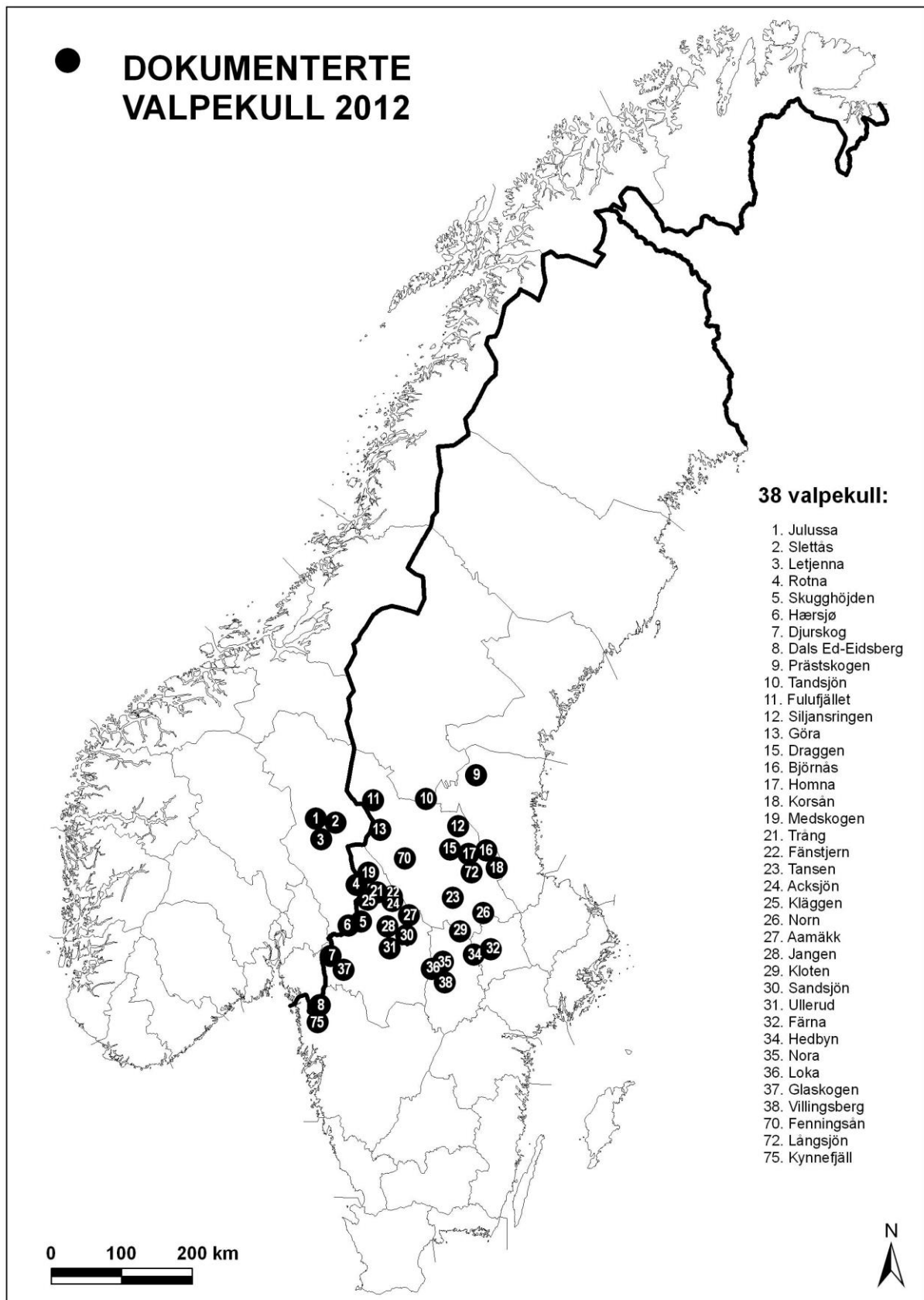
Mikael Åkesson
Viltskadecenter
Grimsö forskningsstation
S-730 91 Ridderhyttan
Sverige
Telefon: (+46) 0581697322
Mikael.Akesson@slu.se

Linn Svensson

Viltskadecenter
Grimsö forskningsstation
S-730 91 Ridderhyttan
Sverige
Tlf: (+46) 581697339
linn.svensson@slu.se

Thomas H. Strømseth
Høgskolen i Hedmark, Evenstad
Institutt for skog- og utmarksfag
N-2480 Koppang
Norge
Telefon: (+47) 95972050
thomas.stromseth@hihm.no

Øystein Flagstad
Rovdata
Norsk institutt for naturforskning
7485 Trondheim
Norge
Telefon: (+47) 91718309
Oystein.Flagstad@nina.no

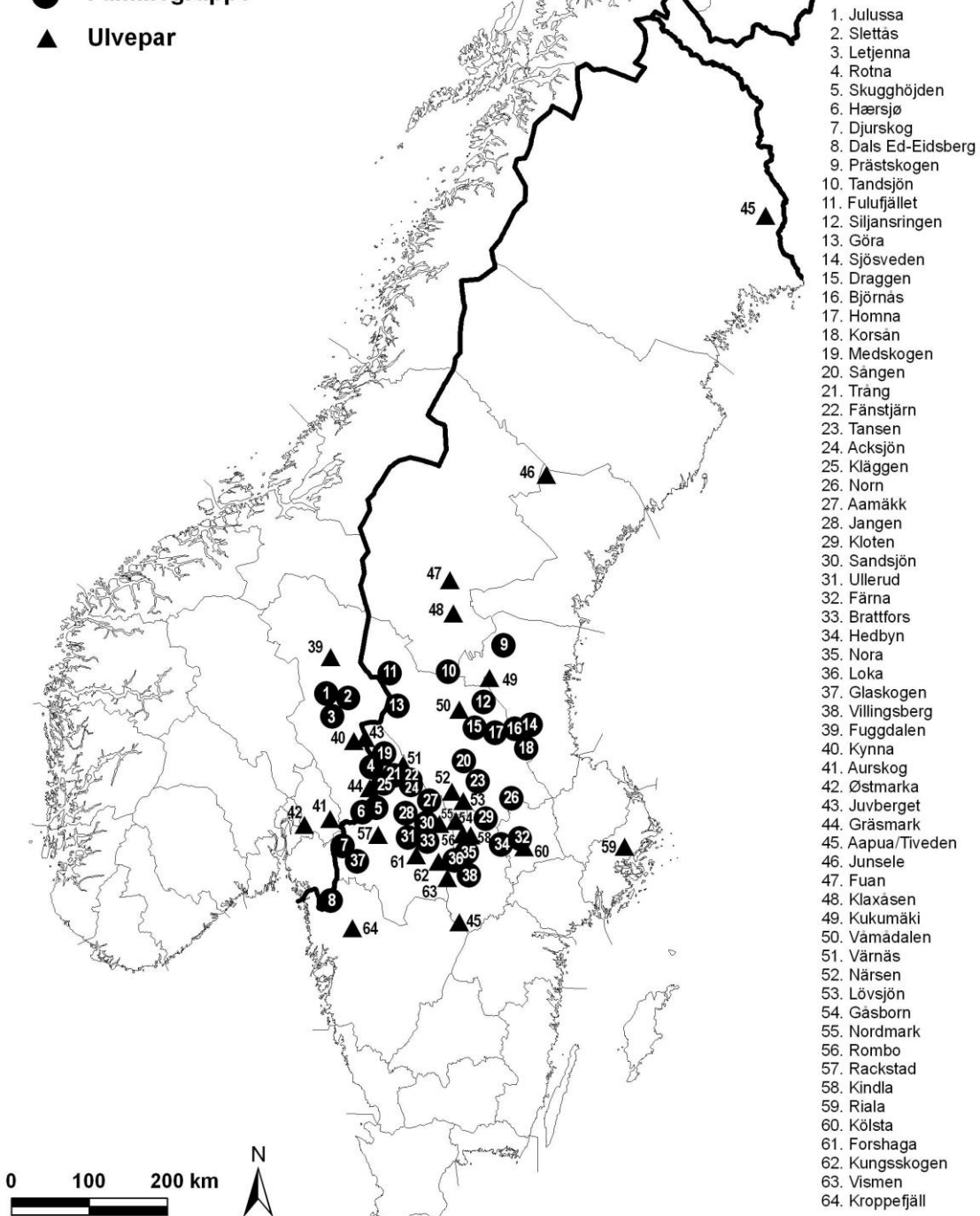
Figur 1. Utbredelsen av 38 bekreftede valpekull av ulv i Skandinavia i 2012. Tall i figuren er i samsvar med nr. i Tabell 3.

ULVEFLOKKER OG PAR VINTEREN 2012-2013

1. oktober - 28. februar

- Familiegruppe
- ▲ Ulvepar

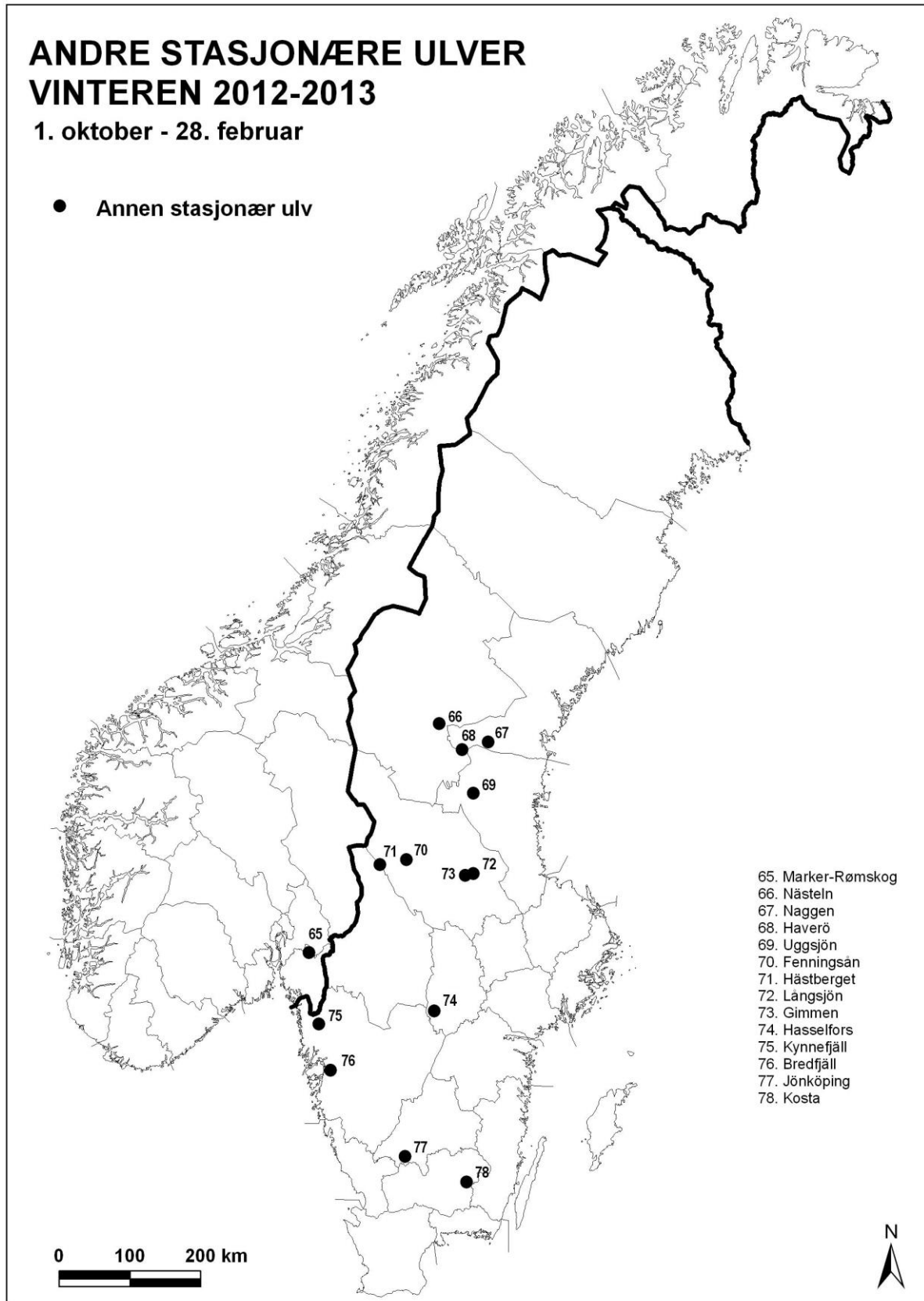

Figur 2. Utbredelse av ulveflokker (familiegrupper) og revirmarkerende ulvepar kartlagt i Sverige og Norge i oktober – februar, vinteren 2012-2013. Tall i figuren er i samsvar med nr. i Tabell 3.

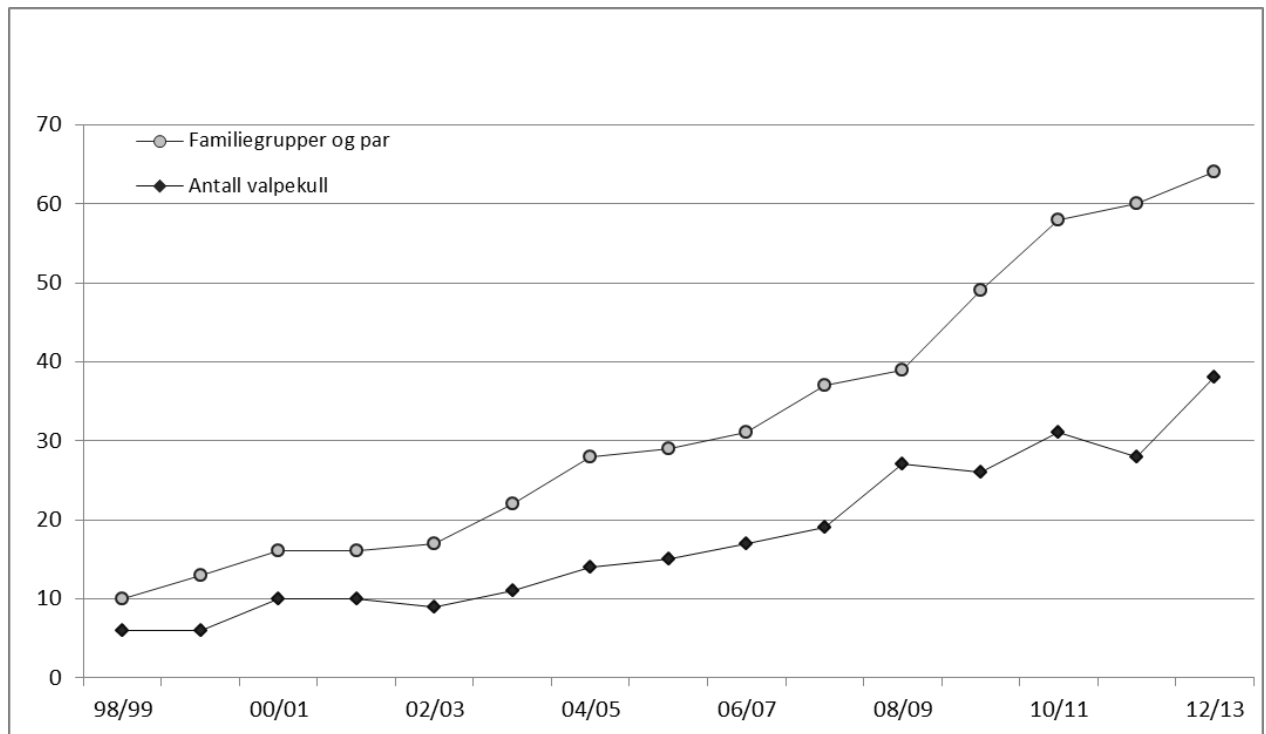
ANDRE STASJONÆRE ULVER VINTEREN 2012-2013

1. oktober - 28. februar

● Annen stasjonær ulv

Figur 3. Utbredelse av andre stasjonære ulver enn familiegrupper og par i Skandinavia i oktober – februar, vinteren 2012-2013. Tall i figuren er i samsvar med nr. i Tabell 3.

Figur 4. Bestandsutvikling i den skandinaviske ulvestammen 1998-2013. Antall dokumenterte valpekull og summen av antall dokumenterte familiegrupper og revirmarkerende par er vist for Skandinavia totalt, både år for år og trend for hele 15-årsperioden vinterstid.